

UNIWERSYTET WARMIŃSKO-MAZURSKI W OLSZTYNIE
WYDZIAŁ NAUK EKONOMICZNYCH

STUDIA PODYPLOMOWE

MECHANIZMY FUNKCJONOWANIA STREFY EURO

Projekt realizowany z Narodowym Bankiem Polskim

w ramach programu edukacji ekonomicznej

VII edycja 2015/2016

Barbara Anita Lewandowska

**Wsparcie Unii Europejskiej dla sektora MŚP
w Polsce**

Praca końcowa wykonana
pod kierunkiem
dr. Kamila Kotlińskiego

Olsztyn 2016

Spis treści	str.
Streszczenie	3
Wstęp	4
1. Charakterystyka sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce	6
1.1. Sektor MŚP w Polsce w latach 2004-2014	6
1.2. Bariery rozwoju sektora MŚP w Polsce	12
1.3. Szanse i zagrożenia dla małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce po akcesji Polski do Unii Europejskiej	14
2. Polityka europejska wobec małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2004-2014	16
2.1. Programy UE wspierające rozwój MŚP	16
2.2. Small Business Act	19
2.3. Fundusze strukturalne	21
2.4. Bariery wykorzystania wsparcia	24
Wnioski	28
Bibliografia	30
Spis tabel	32
Spis rysunków	33

STRESZCZENIE

W niniejszym opracowaniu przybliżono charakterystykę sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2004-2014 (ze szczególnym uwzględnieniem kryzysu gospodarczego). Ponadto przeprowadzono syntezę form wsparcia unijnego przeznaczonego dla tego sektora.

Przyjęto, iż po wejściu Polski do UE nastąpił rozwój sektora MŚP w Polsce. Analiza wskaźników ekonomicznych, takich jak ilość przedsiębiorstw, liczba zatrudnionych w nich osób, ogólne zyski i przychody oraz wskaźnik rentowności, dowiodła prawdziwości tego założenia- polskie i małe przedsiębiorstwa od roku 2004 przeszły okres zdecydowanego ożywienia.

Badania kondycji sektora MŚP w latach 2004-2014 nie potwierdziły przypuszczeń, iż kryzys finansowy zahamował rozwój małych i średnich firm z Polski. Wskaźniki ekonomiczne przedsiębiorstw z okresu około kryzysowego, zaprzeczają jakoby doszło do zapaści tego sektora w czasie światowego impasu.

Podjęto również próbę weryfikacji hipotezy, iż coraz więcej przedsiębiorstw z sektora MŚP korzysta z unijnego wsparcia. Badanie stopnia zainteresowania środkami unijnymi małych i średnich firm pokazało zaledwie nieznaczną tendencję przedsiębiorców do sięgania po unijne dofinansowanie.

WSTĘP

Sektor małych i średnich przedsiębiorstw od ponad 20 lat znajduje się w kręgu zainteresowań polityki Unii Europejskiej. Wspólnota krajów europejskich nie pozostaje obojętna na 23 miliony przedsiębiorstw tworzących ten sektor, stanowiących 98% wszystkich przedsiębiorstw na obszarze UE, a także zapewniających ok. 75 milionów miejsc pracy¹. Unia Europejska nie bez powodu dostrzega w sektorze MŚP źródło konkurencyjności europejskiej gospodarki i wzrostu gospodarczego. Aby jednak wykorzystać w pełni potencjał tkwiący w małych firmach należy je na bieżąco wspierać i dokładać wszelkich starań, aby zjawiska takie jak: duże wahania rynkowe, globalne spowolnienie gospodarcze oraz narastające kryzysy nie przyczyniły się do ich upadku.

Mając na uwadze powyższe czynniki zagrażające sprawnemu funkcjonowaniu sektora MŚP, ze strony UE wyszedł szereg działań, mających na celu wsparcie niewielkich firm z krajów członkowskich, które potrzebują pomocy, w tym oczywiście firm z Polski.

Celem badań jest ocena stanu sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2004-2014. Zakres czasowy badań obejmuje okres po wstąpieniu Polski do UE oraz kryzys finansowy. Wyznaczenie przedziału czasowego, w którym zawiera się m.in. budżet UE na lata 2003-2007, którego Polska stała się pełnoprawnym i największym beneficjentem, pozwoli na kompleksową analizę zaistniałych przemian, a także na wiarygodną ocenę realnego wpływu polityki UE na sektor MŚP. Celem dodatkowym jest charakterystyka form wsparcia ze strony UE dla MŚP.

Postawiono trzy hipotezy:

- 1) Po wejściu Polski do UE nastąpił rozwój polskiego sektora MŚP.
- 2) Kryzys finansowy zahamował rozwój sektora MŚP w Polsce.
- 3) Coraz więcej małych i średnich przedsiębiorstwa w Polsce korzysta ze wsparcia unijnego.

Dokonano analizy polskiego sektora MŚP w oparciu o kluczowe wskaźniki świadczące o kondycji tego sektora, takie jak: przychody, ilość firm, poziom zatrudnienia, wskaźnik rentowności oraz zysk brutto. Wiele przesłanek wskazuje na to, iż polscy mali i średni przedsiębiorcy nie odczuli skutków kryzysu i od chwili wstąpienia Polski do Wspólnoty Europejskiej dzięki własnej ciężkiej pracy oraz zainwestowanym zasobom

1 GUS, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/działalność-przedsiębiorstw-niefinansowych-w-2014-r-2,11.html> (dostęp: 20.02.2016).

rocznie osiągnęli coraz to lepsze wyniki finansowe. Niespecjalnie przyczyniły się do tego fundusze pozyskane z UE, przedsiębiorcy z dużą rezerwą podchodzili do pomocy europejskiej.

Z kolei aby przybliżyć politykę wsparcia UE dla małych i średnich firm, przedstawiono główne formy działań pomocowych dedykowanych sektorowi MŚP, począwszy od specjalnych programów, przez fundusze europejskie, na dokumencie Small Business Act kończąc.

Dla zilustrowania sytuacji na rynku MŚP w Polsce posłużyły dane zawarte w literaturze źródłowej, raporty PARP-u, informacje ze strony Głównego Urzędu Statystycznego, jak również publikacji z tego zakresu tematycznego. Z kolei zagadnienia dotyczące działań UE na rzecz MŚP zaczerpnięte zostały z Europejskiego portalu dla małych przedsiębiorstw, w tym w szczególności z europejskich raportów o stanie sektora MŚP - Small Business Act.

1. CHARAKTERYSTYKA SEKTORA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW POLSCE

1.1. Sektor MŚP w Polsce w latach 2004-2014

„Istotą gospodarki kapitalistycznej jest rodzenie się nowych przedsiębiorstw na gruzach tych, które upadły”(SCHUMPETER 1960, s. 73)–j teza ta znana jako „teza kreatywnej destrukcji” od ponad pół wieku idealnie charakteryzuje zmiany, jakie dokonują się

w polskiej gospodarce rynkowej. Ciągła reinkarnacja gospodarcza stała się również punktem wyjścia dla tworzenia się i rozwoju małych oraz średnich przedsiębiorstw w Polsce, narodziny tego sektora w polskiej gospodarce datuje się na początek lat 90. Z pozoru niewielkie, generujące ograniczone dochody, często zdane tylko na własny kapitał, małe i średnie przedsiębiorstwa zaczęły stanowić „sól gospodarki rynkowej oraz bazę demokratycznego porządku społeczno-ekonomicznego” (DRUCKER 2002, s. 475). Proces ewolucji małych i średnich przedsiębiorstw odbywał się wedle kilku faz:

- 1) faza przedtransformacyjna rozwoju przedsiębiorczości – lata 80-te ub. wieku, w których podjęto próbę reformowania niewydolnego systemu gospodarki centralnie planowanej,
- 2) faza eksplozji przedsiębiorczości – związana z przełomem społeczno-politycznym i gospodarczym lat 1989-1991,
- 3) faza zwolnionego rozwoju (stabilizacji) – to pierwsze lata stabilnego rozwoju gospodarki rynkowej (1992-1995),
- 4) faza przedakcesyjna – w której wytyczonym celem rozwoju gospodarczego było osiągnięcie poziomu umożliwiającego przystąpienie do integrującej się gospodarki europejskiej (1995-2004),
- 5) faza poakcesyjna – rozpoczynająca się w momencie przystąpienia Polski do UE i trwająca do dnia dzisiejszego (PIASECKI 2002, s. 338).

Z upływem lat zmianie uległa nie tylko rola, ale i sama definicja małych i średnich przedsiębiorstw. Z dniem 1 stycznia 2005 r. załącznik I do rozporządzenia 364/2004 zastąpił dotychczas obowiązujący załącznik I do rozporządzenia Komisji WE 70/2001. Zgodnie z art. 2 załącznika I do rozporządzenia 364/2004 wyodrębnia się następujące kategorie przedsiębiorstw:

- 1) średnie przedsiębiorstwo – średnie przedsiębiorstwo to przedsiębiorstwo, które:

zatrudnia mniej niż 250 pracowników oraz jego roczny obrót nie przekracza 50 milionów euro lub całkowity bilans roczny nie przekracza 43 milionów euro;

2) małe przedsiębiorstwo – małe przedsiębiorstwo to przedsiębiorstwo, które: zatrudnia mniej niż 50 pracowników oraz jego roczny obrót nie przekracza 10 milionów euro lub całkowity bilans roczny nie przekracza 10 milionów euro;

3) mikroprzedsiębiorstwo – mikroprzedsiębiorstwo to przedsiębiorstwo, które: zatrudnia mniej niż 10 pracowników oraz jego roczny obrót nie przekracza 2 milionów euro lub całkowity bilans roczny nie przekracza 2 milionów euro².

Dla całego sektora przedsiębiorstw w Polsce kluczowym momentem i sprawdzianem jego działalności był rok 2004, a dokładnie dzień wstąpienia Polski do Unii Europejskiej. Akcesja do UE niosła za sobą szereg szans, ale i zagrożeń dla polskiej gospodarki. Z jednej strony zniesienie barier celnych, uproszczenie współpracy międzynarodowej czy dostęp do wsparcia finansowego z funduszy strukturalnych, ale z drugiej strony zwiększona konkurencja, koszty wprowadzenia nowych zasad rachunkowości, prawa pracy, większy zakres regulacji prawnych.

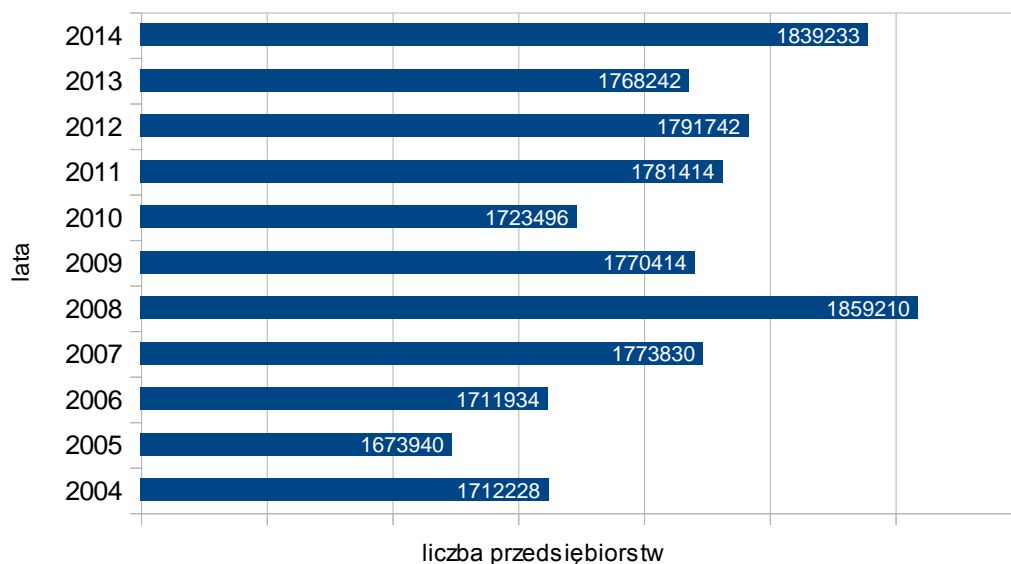
W 2004 r. w Polsce w sektorze MŚP było aktywnych 1 712 228 przedsiębiorstw (ogółem wszystkich przedsiębiorstw - 1 714 982³), z kolei pod koniec 2014 roku ich ilość zdecydowanie przekroczyła pułap 1 800 000. Nie można jednak mówić o jednostajnym liniowym trendzie, szczególnie zauważalny jest duży przyrost aktywności przedsiębiorstw w 2008 roku- czyli w trakcie światowego kryzysu. „Na skutek kryzysu finansowego i zadłużenia, europejskie małe i średnie firmy ucierpiały najbardziej. Liczba bankructw w sektorze osiągnęła w większości krajów strefy euro rekordowe poziomy. Spadła też liczba start-upów, a wszystkie nowo zakładane przedsiębiorstwa miały w latach 2008-2011 mniejsze szanse przetrwania. Tymczasem Polska była jedynym krajem, w którym liczba MŚP wzrosła. Wzrost liczby MŚP w czasie tak głębokiego kryzysu w całej Unii Europejskiej pokazuje, jak duży potencjał tkwi w polskich firmach tego sektora”⁴. Przyrost małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w tak trudnym okresie stanowił odpowiedź

2 Rozporządzenie Komisji (WE) nr 364/2004 z dnia 25 lutego 2004 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 70/2001 i rozszerzające jego zakres w celu włączenia pomocy dla badań i rozwoju, DzU L 63 z 28.2.2004.

3 GUS, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/dzialalnosc-przedsiębiorstw-niefinansowych-w-2004-r,2,1.html> (dostęp: 25.02.2016)

4 Deutsche Bank, <https://www.deutschebank.pl/biuro-prasowe/raporty-i-analazy/kategoria-materialy-analityczne/kryzys-zmienil-sektor-msp-w-europie-ale-polscy-przedsiębiorcy-wyszli-z-niego-obronna-reka.html> (dostęp: 25.02.2016).

obywateli na rosnące koszty pracy – pierwsze lata własnej działalności wiążą się z ulgami z zakresu m.in. składek ZUS. Źródłem niezłomności polskiego sektora MŚP można także dopatrywać się w tym, że większość przedsiębiorców należała do grona samozatrudnionych i z czysto pragmatycznego punktu widzenia (zobowiązania bankowe, środki na życie, utrzymanie rodziny) nie mogli sobie pozwolić na zawieszenie bądź

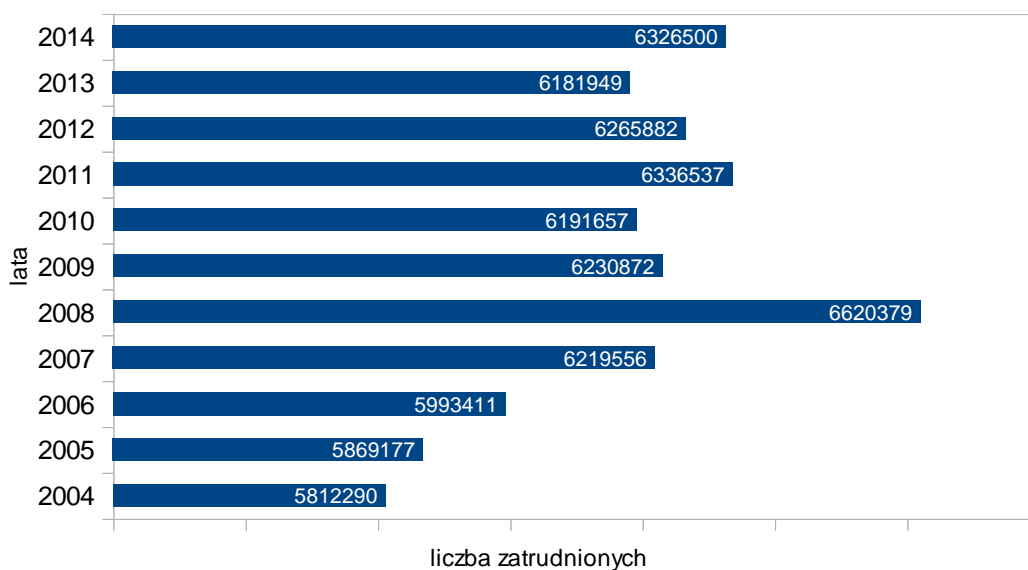
Rys. 1. Liczba małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2004-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i PARP.

likwidację działalności.

Polscy przedsiębiorcy pytani o wpływ kryzysu na ich biznes, uważali, że „przetrwają kryzys, nawet jeśli potrwa on dłużej niż jeden rok (90,61% przedsiębiorców sektora MŚP); 41,73% nie dostrzegало wpływu kryzysu na sytuację finansową swojej firmy; a 7% zaobserwowało wzrost przychodów w związku z kryzysem; firmy będą szukać oszczędności, ale większość z nich nie zamierza zwalniać pracowników ani obniżać wynagrodzeń” (PANKOWSKI 2009, s.14).

Przyrost aktywnych podmiotów w sektorze MŚP w czasie kryzysu nie mógł pozostać bez wpływu na liczbę osób w nim zatrudnionych. Poziom zatrudnienia w małych i średnich przedsiębiorstwach zdecydowanie od roku 2004 wykazywał silną tendencję

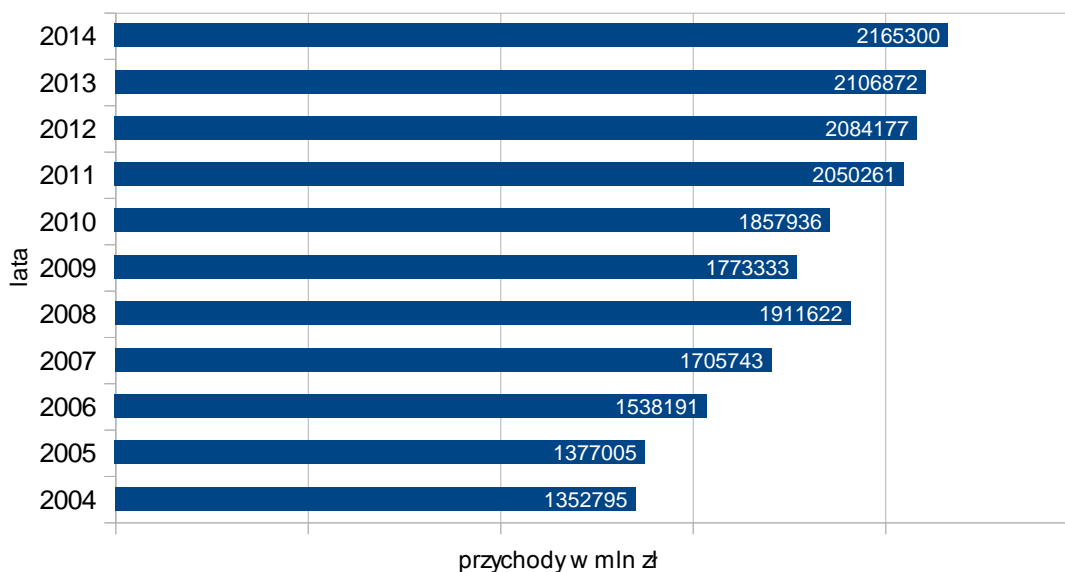

Rys. 2. Liczba osób zatrudnionych w sektorze MŚP w Polsce w latach 2004-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i PARP.

wzrostową, by w roku 2008 osiągnąć swoje maksimum, przejść załamanie w 2009 roku, a przez następne lata utrzymywać fazę stabilizacji. Śmiała i otwarta polityka zatrudnienia w sektorze MŚP jest odzwierciedleniem korzystnej sytuacji makroekonomicznej Polski, a także zadowalającej sytuacji finansowej polskich przedsiębiorstw.

Dane finansowe, w tym przypadku przychody ogółem w mln złotych mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, wyraźnie przemawiają na korzyść kondycji sektora MŚP w Polsce w latach 2004-2014.

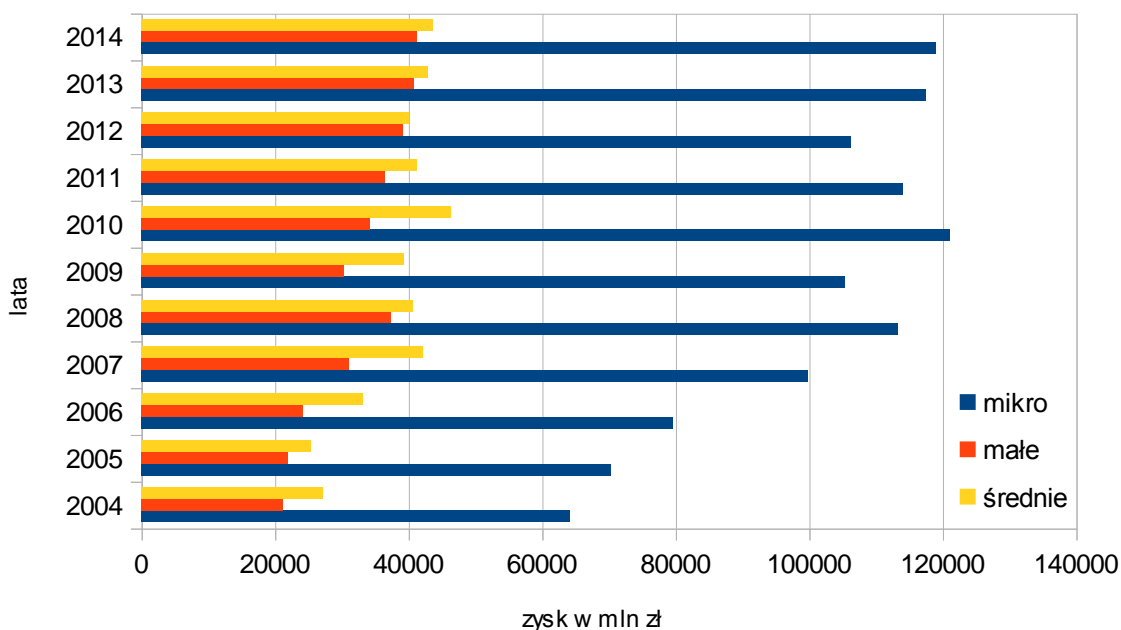

Rys. 3. Przychody ogółem małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2004-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i PARP.

Analiza przychodów polskich przedsiębiorstw, zaprezentowanych na rys. 3., pozwala zauważyć ich rosnącą dynamikę. Rok w rok przychody małych i średnich przedsiębiorstw wzrastały i nie zastopowała tego trendu recesja gospodarcza, wręcz przeciwnie – wzrost aktywnych w 2008 roku firm przełożył się na wzrost przychodów.

Wartym uwagi wskaźnikiem charakteryzującym sytuację finansową sektora MŚP jest zysk brutto uzyskany przez tworzące je przedsiębiorstwa. W tym przypadku również można zaobserwować pewną stałą wzrostową postępującą do 2008 roku (w którym doszło do wzrostu zysków), tąpnięcie finansowe w roku następnym jako pokłosie kryzysu i względna stabilizacja aż do 2014 roku. Nie zachodzą jednak żadne przesłanki świadczące o zapaści finansowej tego sektora.

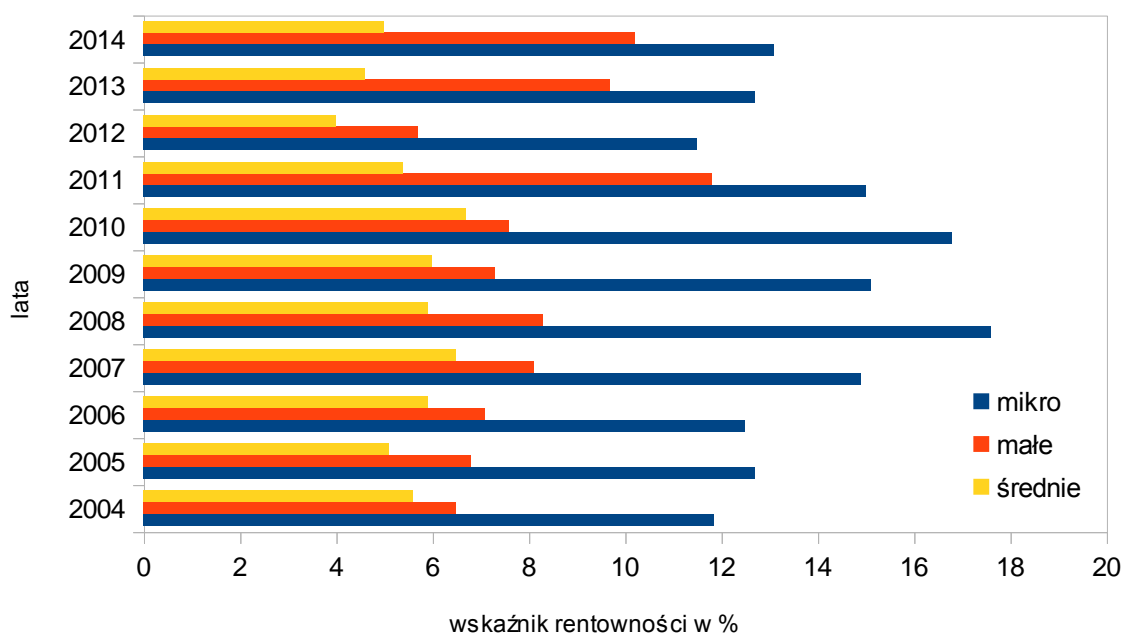

Rys. 4. Zysk brutto ogółem mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2004-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i PARP.

Do wyciągnięcia podobnych wniosków skłania analiza wskaźnika rentowności obrotu brutto. Wskaźnik ten należy do grupy mierników oceniających zyskowność przedsiębiorstwa, które w stosunku procentowym pokazują, ile zysku (różnego rodzaju) przypada na jednostkę przychodów, aktywów czy kapitałów firm⁵. „Złotym rokiem” okazuje się kryzysowy 2008 rok, szczególnie dla mikro przedsiębiorstw. Na uwagę zasługuje blisko dwukrotny wzrost rentowności małych przedsiębiorstw (z 7,6% w 2010 r. na 11,8% w 2011 r.) i drastyczny spadek w 2012 roku (5,7%). Ta anomalia może być jednak skutkiem liczby nowo powstałych w tym okresie małych przedsiębiorstw (2011 r.- 7 153, **2012 r.- 17 179**, 2013 r.- 8 130). Nagły przyrost małych firm wygenerował podwyższone dochody, które z kolei przełożyły się na znacznie podniesienie wskaźnika rentowności.

5 Analiza Finansowa, <http://analizafinansowa.pl/wiadomosci/wskaznik-rentownosci-brutto> (dostęp: 07.03.2016).

Rys. 5. Wskaźnik rentowności obrotu brutto mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2004-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i PARP.

Na podstawie analizy wybranych wskaźników, można wywnioskować, iż sektor MŚP w Polsce w latach 2004-2014 oparł się fali kryzysów i był to dla niego okres pod wieloma względami korzystny, co nie znaczy, iż nie musiał sobie radzić z zupełnie innymi problemami.

1.2. Bariery rozwoju sektora MŚP w Polsce

Małe i średnie przedsiębiorstwa należą do grupy podmiotów szczególnie podatnych na działanie różnego typu czynników uniemożliwiających ich rozwój oraz przede wszystkim bieżącą działalność. Funkcjonowanie przedsiębiorstw z sektora MŚP determinowane jest wpływami otoczenia zewnętrznego i wewnętrznego, które często zamykają im drogę do sukcesu. „Prawidłowa identyfikacja występujących barier rozwoju przedsiębiorczości może pomóc osobom chcącym założyć działalność gospodarczą lub funkcjonującym na rynku przedsiębiorcom uniknąć przynajmniej części ich negatywnych skutków” (LEOŃSKI 2014, s. 95).

Do barier o wymiarze makroekonomicznym zalicza się poziom wzrostu

gospodarczego kraju i jego perspektywy, poziom inflacji, stabilność waluty, stopę procentową kredytów, poziom popytu oraz podaży na rynkach krajowych i zagranicznych, poziom krajowych oszczędności, sytuację na rynku pracy, słaby poziom rozwoju infrastruktury, usług finansowych w małych i średnich miastach. Z kolei wśród barier mikroekonomicznych wymienia się: wielkość kapitału pochodzącego z zasobów własnych przedsiębiorcy, dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania, innowacyjność, elastyczność, poziom i jakość posiadanej przez kadre wiedzy, sprawność zarządzania posiadanymi zasobami, jakość oferowanych produktów i usług, zdolność dostosowywania się do indywidualnych potrzeb klienta, ogólny poziom rentowności produkcji oraz system powiązań między uczestnikami gry rynkowej (SKÓRSKA i in. 2014, s. 184-185).

Jednym z głównych warunków dynamizacji bądź zahamowania działalności małych i średnich przedsiębiorstw są regulacje systemu finansowo-podatkowego. Polski przedsiębiorca powinien liczyć się z utrudnieniami z zakresu wysokości stawek podatkowych, poziomu stawek amortyzacji środków trwałych, wielkości składek na ubezpieczenie społeczne, stopy oprocentowania kredytu refinansowego ogłaszanej przez NBP, kursu złotego, form wspierania finansowego rozwoju firm, dostępu do pomocy z UE, dostępności usług bankowych i ubezpieczeniowych, regulacji prawnych w zakresie windykacji wierzytelności (KRAJEWSKI 2004, s. 68). Małe i średnie przedsiębiorstwa są niezwykle wrażliwe na niestabilność instrumentów podatkowych, stóp procentowych i innych obciążeń zmniejszających ich potencjał rozwojowy, szczególnie w początkowym okresie funkcjonowania, kiedy ich własne rezerwy finansowe oraz dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania są ograniczone (STRUŻYCKI 2002, s. 56).

Tabela 1

Analiza barier rozwojowych sektora MŚP w Polsce – opinie przedsiębiorców

Wyszczególnienie	Do 9 pracowników		10- 49 pracowników		50 do 249 pracowników		+249 pracowników	
	%	Miejsce	%	miejsce	%	miejsce	%	Miejsce
Stawki podatkowe	83	2	85	1	84	2	73	4
Niepewność co do sytuacji gospodarczej i polityki w zakresie przepisów	86	1	80	2	88	1	83	1
Brak stabilności makroekonomicznej	77	4	76	3	75	3	77	2
Koszt finansowania	79	3	75	4	67	4	75	3
Przestępczość, kradzieże i brak porządku	70	6	62	6	55	7	57	6
Dostęp do źródeł finansowania	66	7	63	5	54	8	54	7
Korupcja w administracji	73	5	60	7	58	5	62	5
Konflikt interesów	65	8	42	9	57	6	50	9
Praktyki antykonkurencyjne	56	9	48	8	54	9	53	8
Dostępność informacji o przepisach prawnych	48	10	40	10	31	11	32	10
Umiejętności pracowników	35	11	37	11	34	10	32	11
Ocena oddziaływania na środowisko	20	12	22	12	31	12	26	12
Telekomunikacja	10	13	13	14	24	13	15	13
Energia elektryczna	5	14	12	15	4	14	4	14
Transport	5	15	14	13	3	15	4	15

Źródło: Ministerstwo Gospodarki i Pracy.

Kwestie podatkowe, koszty finansowania, niestabilność makroekonomiczna czy zmienność przepisów wpływają negatywnie na polskich przedsiębiorców, niezależnie od wielkości ich firmy. Obawa przed ponoszeniem nieplanowanych wydatków, a także częste i nieprzewidziane modyfikacje zapisów prawnych, skutecznie hamują zapędy właścicieli przed rozwijaniem ich firm. Szansę na częściową eliminację lub złagodzenie wymienionych barier polscy przedsiębiorcy upatrują w polityce Unii Europejskiej skierowanej na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw. Wprawdzie wzbudzająca najczęściej negatywnych ocen kwestia regulacji podatkowych i ponoszonych kosztów pozostanie w gestii polskiego prawa, lecz pozostanie pod baczna kontrolą unijną. Zdecydowanie większy wpływ unijnej polityki odczuwalny będzie w obszarze poczucia stabilności, dostępu do dofinansowania czy kwestii uczciwej konkurencji.

1.3. Szanse i zagrożenia dla małych i średnich przedsiębiorstw po akcesji Polski do Unii Europejskiej

Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej niosło ze sobą wiele znaków zapytania, ale

przede wszystkim obowiązek dostosowania się do reguł wspólnotowych. Nowa sytuacja gospodarcza przez jedne przedsiębiorstwa została odebrana jako szansa na rozwój, z kolei inne dostrzegły w niej zagrożenie dla ich działalności. Wpływ przystąpienia Polski do UE na sektor MŚP najlepiej obrazuje analiza SWOT.

Przedstawiciele sektora MŚP przede wszystkim skoncentrowali się na zmianach,

które mogłyby wpłynąć destabilizująco na funkcjonowanie ich firm. Podporządkowanie się

normom unijnym wiązało się m.in. z dezorganizacją dotychczasowych norm produkcji, co

wymagało nie tylko czasu, ale odpowiedniej fachowej wiedzy. Wiązało się to

z obowiązkiem przeszkolenia kadry kierowniczej celem uzyskania odpowiednich

kompetencji do zarządzania firmą i korzystania z unijnych środków. Ponadto dochodziło

uświadomienie przedsiębiorców o nowych normach prawnych i standardach jakości, które

nie od razu spotkały się ze zrozumieniem polskich producentów. Likwidacja barier celnych

Analiza SWOT wpływu przystąpienia Polski do UE na małe i średnie przedsiębiorstwa

Strenghts (silne stron)	Weakness (słabe strony)
- elastyczność firm	- brak dostępu do kapitału
- zdolność naśladowania i imitacji produktów	- brak doświadczenia i niski poziom wiedzy ekonomicznej przedsiębiorców
- zdolność do zmiany profilu działalności	- nieznajomość zasad korzystania z funduszy strukturalnych
- silna motywacja do pracy	- brak strategii rozwoju firmy
Opportunities (możliwości)	Threats (zagrożenia)
- szeroki rynek zbytu	- nadmierna regulacja prawna
- szeroki dostęp do rynku czynników produkcji	- wprowadzenie nowych standardów jakości
- szeroki rynek kapitałowy	- nowe zbiurokratyzowane procedury i zawilności prawne
- ograniczenie ryzyka kursowego	- nowe wymogi w zakresie prawa
- transfery z funduszy strukturalnych	- likwidacja barier celnych
- napływ nowych technologii i metod zarządzania	- ograniczenie dostępu do zamówień publicznych
- uproszczona współpraca międzynarodowa	- zwiększona konkurencja
- zwiększenie stabilności przepisów prawnych	- przejęcie części klientów przez zagraniczne firmy
- likwidacja barier celnych	- łatwa penetracja rynku polskiego przez kapitał zagraniczny
- polityka UE sprzyjająca sektorowi MŚP	

Źródło: opracowanie własne na podstawie A. Blajer, M. Zielenkiewicz, Akcesja Polski do UE- szanse i zagrożenia dla małych i średnich przedsiębiorstw.

otwierająca drogę do zwiększonej konkurencji także wymagała podjęcia konkretnych działań, mających na celu utrzymanie dotychczasowej pozycji przedsiębiorstw na rynku. Dochodziło tutaj zmierzanie się z problemem odejścia klientów do zagranicznych firm. Bez odpowiedniej polityki i zarządzania przedsiębiorstwem łatwo było w takiej sytuacji u upadek działalności.

Dlatego też dla właścicieli polskich małych i średnich przedsiębiorstw obecność Polski we wspólnocie europejskiej łączyła się ze sporymi wątpliwościami. Wiele niewiadomych kryjących się pod nieznanymi standardami jakości oraz skomplikowane procedury w zakresie biurokracji nie napawały rodzimego sektora MŚP optymizmem. Jednak wszystkie obawy przyćmiewała wizja niespotykanej szansy na rozwój gospodarki Polski wynikające z założeń polityki UE wobec sektora MŚP.

2. POLITYKA EUROPEJSKA WOBEC MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW W POLSCE W LATACH 2004-2014

2.1. Programy UE wspierające rozwój MŚP

Wspólnota europejska nie pozostaje obojętna na potencjał tkwiący w MŚP i realizuje szereg działań mających na celu umocnienie roli tego sektora na rynku. Wśród licznych unijnych dokumentów poruszających kwestię małych i średnich przedsiębiorstw warto pochylić się nad Kartą Małych Przedsiębiorstw przyjętą w czerwcu 2000 roku. Zawarte w niej zasady polityki wobec MŚP koncentrowały się wokół dziesięciu kierunków działań:

1. kształcenie i szkolenia z zakresu przedsiębiorczości
2. mniejsze koszty i szybsze rozpoczęcie działalności
3. sprawniejsze ustawodawstwo i lepsze przepisy
4. dostępność umiejętności
5. usprawnienia dostępu w trybie on-line
6. szersza działalność wychodząca poza jednolity rynek
7. kwestie opodatkowania i finansowe
8. zwiększenie możliwości technologicznych małych przedsiębiorstw
9. skuteczne modele handlu elektronicznego i najlepsze wsparcie dla małych przedsiębiorstw
10. rozwijanie silniejszej i skuteczniejszej reprezentacji interesów małych przedsiębiorstw na szczeblu Unii Europejskiej i poszczególnych państw⁶.

Analizując postanowienia wspólnotowe wobec sektora MŚP najwięcej uwagi

6 Europejska Karta Małych Przedsiębiorstw, przyjęta na spotkaniu Rady Europejskiej 19-20 czerwca 2000, Feira, s. 10-11.

poświęca się jednak programom europejskim, które wieloaspektowo wspierają niewielkie przedsiębiorstwa. Najistotniejszym z nich jest IV Wieloletni Program na Rzecz Przedsiębiorstw i Przedsiębiorczości, kontynuujący III Wieloletni Program na MŚP. W ramach tego programu małe i średnie przedsiębiorstwa mogą liczyć na wsparcie w zakresie poprawy ich konkurencyjności, innowacyjności, upowszechniania technologii informatycznych, uproszczeń administracyjnych czy poprawy dostępu do finansowania. Uproszczona droga do otrzymania finansowania, zawarta m.in. w Programie Rozwoju Poręczeń, pozwala małym i średnim firmom uzyskać tak niezbędne dla ich stabilności i inwestycji gwarancje w postaci gwarancji wzajemnych, mikrokredytów, gwarancji kapitałowych oraz pożyczek gwarantowanych. Te ostatnie są udzielane na zakup sprzętu IT, oprogramowania oraz przeprowadzania szkoleń promujących korzystanie z Internetu (SKOWRONEK-MIELCZAREK 2007, s. 140-143).

Kolejnym programem dedykowanym małym i średnim przedsiębiorstwom jest Siódmy Program Ramowy w zakresie badań i rozwoju technologicznego na lata 2007-2013 (określany skrótem 7 PR) oraz jego poprzednik, czyli 6 PR, obowiązujący w latach 2002-2006. 7 PR dysponuje kwotą 54 mld euro, która w ciągu siedmiu lat obowiązywania programu, ma być wydatkowana na realizację następujących celów:

- wspieranie współpracy ponadnarodowej w zakresie badań i technologii
- zwiększenie dynamizmu i kreatywności europejskich badań naukowych w pionierskich dziedzinach nauki
- wzmocnienie potencjału ludzkiego w zakresie badań i technologii (poprzez zapewnienie lepszej edukacji i szkoleń, itp.)
- zintensyfikowanie dialogu między światem nauki i społeczeństwem⁷.

Obszary wsparcia 7 PR (szczególnie: współpraca, pomysły, ludzie, możliwości) zostały ujęte w bardzo ogólne i elastyczne ramy, tak aby w każdej chwili mogły być modyfikowane i dopasowane do aktualnych potrzeb sektora MŚP. Przedsiębiorstwa korzystające z tego programu zyskują przede wszystkim na konkurencyjności, polityce zatrudnienia, a także realizacji celów firmy.

W bliskim związku z 7 PR działa Program Ramowy na rzecz konkurencyjności i Innowacji (CIP) odpowiadający za spójność wszystkich podejmowanych przez Wspólnotę działań w odniesieniu do przedsiębiorczości, sektora MŚP, konkurencyjności

⁷ 7 Program Ramowy, <http://www.kpk.gov.pl/7pr> (dostęp: 28.02.2016).

przemysłu, innowacyjności (w szczególności technologii ekologicznych), rozwoju i zastosowania ITC oraz rozwoju i promowania efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii (inteligentnej energii), również w sektorze transportu⁸.

W latach 2007-2013 dzięki budżetu wielkości ok. 3,6 mld euro możliwe było zrealizowanie następujących założeń: zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw (w szczególności MŚP), promowanie wszelkich form innowacji czy przyspieszenie tworzenia trwałego, konkurencyjnego oraz innowacyjnego społeczeństwa informacyjnego.

Dla przedsiębiorców najbardziej pomocne pozostają pomniejsze programy wchodzące w skład CIP, mowa tutaj o Programie na Rzecz Przedsiębiorczości i Innowacji (EIP) oraz Programie na Rzecz Polityki dotyczącej technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT).

EIP „ma na celu polepszenie warunków do innowacji, takich jak wymiana najlepszych praktyk między państwami członkowskimi oraz działalność w celu polepszenia, zachęcania, a także promocji innowacji w przedsiębiorstwach. Wspiera ona działania na rzecz poparcia innowacji w poszczególnych sektorach, w tym MŚP”⁹.

Z kolei ICT „ma na celu stymulowanie nowych wspólnych rynków sieci i usług elektronicznych, mediów oraz technologii cyfrowych. Wspiera on także modernizację sektora usług publicznych, która zwiększy wydajność i jakość świadczonych usług”¹⁰.

W kontekście wsparcia ze strony UE małych i średnich przedsiębiorstw nie można nie wspomnieć o Programie Wspierania Biznesu, który organizuje pomoc organizacjom przedsiębiorców z krajów Europy Środkowo-Wschodniej. W skład tego programu wchodzi 4 elementy:

- wspieranie organizacji reprezentujących przedsiębiorców oraz wspieranie firm branżowych (poprzez pomoc techniczną w zakresie organizacji promocji, wdrażania sieci lub narzędzi informatycznych, organizacji szkoleń)
- wspieranie działań podejmowanych w sektorze tekstylnym w celu ułatwienia współpracy z firmami unijnymi tego sektora oraz dostosowania się do wymogów wspólnoty
- wspieranie organizacji reprezentujących sektor rolniczy- spółdzielni rolniczych oraz innych organizacji rolników, świadczenie usług informacyjno-doradczych na

8 CIP, <http://www.cip.gov.pl> (dostęp: 01.03.2016).

9 Programy UE wspierające MŚP, <http://ec.europa.eu> (dostęp: 02.03.2016).

10 Tamże.

rzecz tych organizacji

- wspieranie instytucji zajmujących się problematyką własności przemysłowej (SKOWRONEK-MIELCZAREK 2007, s. 14).

Dzięki tak rozbudowanemu systemowi programów unijnych, sektor MŚP każdego z państw członkowskich może liczyć na szeroką i w pełni syntetyczną politykę wsparcia. Analiza proponowanych rozwiązań, zawartych w realizowanych programach, pozwala stwierdzić, że polski sektor MŚP boryka się z podobnymi problemami jak i inne państwa UE, różni nas jedynie rozmiar pewnych trudności. Nie można mówić o zacofaniu ani dysfunkcyjności polskich małych i średnich firm, jednak nasz kraj nie stanowi wzoru dla innych państw. Istotne jest, by dzięki wsparciu unijnych programów rodzime firmy realizowały politykę ekspansywną, skupioną na przełamywaniu barier indywidualnych rozwojowych oraz doskonaleniu innowacyjności.

2.2. Small Business Act

Jak dotąd najbardziej kompleksowa i najszerzej zakrojona inicjatywa dotycząca MŚP została przedstawiona przez Komisję Europejską 28 czerwca 2008 r. w postaci programu „Small Business Act” (SBA). W tym dokumencie KE stwierdziła, że jednym z kluczowych wyzwań, przed jakimi stoi obecnie Unia Europejska jest zarządzanie procesem transformacji w gospodarkę opartą na wiedzy. Sukces w tej dziedzinie skutkował konkurencyjną i dynamiczną gospodarką, liczniejszymi i jakościowo lepszymi miejscami pracy oraz wyższym poziomem spójności społecznej.

Celem SBA jest stworzenie nowych ram polityki, łączących istniejące instrumenty polityki przedsiębiorstw i opierających się na „Europejskiej karcie małych przedsiębiorstw” oraz nowoczesnej polityce na rzecz wzrostu i zatrudnienia w sektorze MŚP. Zamiast proponowania w pełni wspólnotowego podejścia przyjęto w tym względzie podejście politycznego partnerstwa pomiędzy państwami członkowskimi. Celem SBA jest także poprawa ogólnego podejścia do przedsiębiorczości za pomocą zasady „najpierw myśl na małą skalę”.

Symboliczna nazwa „Act” nadana temu programowi podkreśla wolę polityczną uznania kluczowej roli MŚP w gospodarce UE i wprowadzenie po raz pierwszy kompleksowych ram polityki dla UE i jej państw członkowskich poprzez: zestaw 10 zasad

służących za wytyczne przy opracowywaniu i realizacji polityki na szczeblu UE i państw członkowskich. Zasady te są niezbędne dla wniesienia wartości dodanej na poziomie UE, zagwarantowania równorzędnych warunków dla MŚP oraz poprawy otoczenia prawnego i administracyjnego w całej Unii Europejskiej:

1. Tworzenie warunków, w których przedsiębiorcy mogą dobrze prosperować, a przedsiębiorczość jest nagradzana (poprzez promowanie zainteresowania przedsiębiorczością i wspieranie talentów, szczególnie wśród młodzieży i kobiet, oraz poprzez uproszczenie warunków przenoszenia własności przedsiębiorstw).
2. Zagwarantowanie, by uczciwi przedsiębiorcy, których przedsiębiorstwo zostało postawione w stan upadłości, dostali szybko drugą szansę.
3. UE i państwa członkowskie powinny opracować przepisy zgodnie z zasadą „najpierw myśl na małą skalę” (Think small first), biorąc pod uwagę specyfikę MŚP przy opracowywaniu prawodawstwa, a także uprościć istniejące otoczenie regulacyjne.
4. Sprawienie, by organy administracji publicznej lepiej reagowały na potrzeby MŚP.
5. Dostosowanie instrumentów polityki publicznej do potrzeb MŚP: ułatwienie MŚP udziału w zamówieniach publicznych oraz lepsze wykorzystanie możliwości pomocy państwa.
6. Ułatwianie MŚP dostępu do finansowania i rozwijanie otoczenia prawnego i biznesowego sprzyjającego terminowym płatnościom w transakcjach handlowych.
7. Pomaganie MŚP w szerszym korzystaniu z możliwości oferowanych przez jednolity rynek.
8. Wspieranie podnoszenia kwalifikacji w MŚP i wszelkich form innowacji.
9. Pomaganie MŚP w wykorzystaniu szans, jakie dają nowe, ekologiczne rynki i poprawa efektywności energetycznej.
10. Zachęcanie i wspieranie MŚP w czerpaniu korzyści z rozwoju rynków poza UE¹¹.

Według danych z Arkusza informacyjnego SBA 2014 POLSKA, zasada „najpierw myśl na małą skalę” jest w Polsce stosowana jedynie w ograniczonym stopniu. Najczęściej interesy MŚP są tylko w nieznacznym stopniu uwzględniane przy opracowywaniu nowych przepisów. Punkt widzenia MŚP zazwyczaj zostaje wyrażony w trakcie ogólnych

¹¹ Unia Europejska, <http://uniaeuropa.org/small-business-act-szans-dla-maych-i-rednich-przedsiębiorstw/> (dostęp: 03.03.2016).

konsultacji ze środowiskiem biznesu, ale nie podlega szczególnemu wyodrębnieniu z ogółu otrzymanych stanowisk¹². W Polsce nadal dominuje polityka oparta na podejmowaniu kluczowych decyzji z poziomu urzędu czy innej instytucji, bez wcześniejszych szczegółowych konsultacji z zainteresowanymi podmiotami. Identyczna praktyka ma miejsce w przypadku realizacji założeń SBA- mali i średni przedsiębiorcy zdani są w efekcie na regulacje prawne niedopasowane do specyfiki działalności tego sektora.

2.3. Fundusze strukturalne

Formą wsparcia oferowaną przez Unię Europejską, która cieszy się zdecydowanie największym powodzeniem wśród polskich przedsiębiorców, są fundusze strukturalne. Są one bez wątpienia najbardziej znanym źródłem finansowania działalności wzbudzającym niegasnące zainteresowanie wśród właścicieli niewielkich firm - w latach 2004-2014 dofinansowanych zostało łącznie ponad 185 tysięcy projektów¹³.

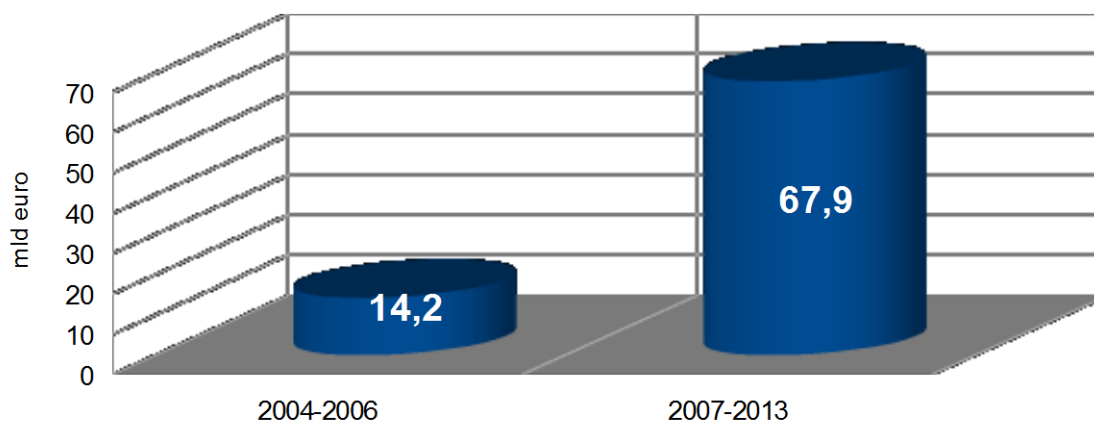
Fundusze strukturalne powołano do życia z myślą o zmniejszeniu dysproporcji w rozwoju poszczególnych regionów krajów członkowskich oraz celem zaakcentowania roli spójności gospodarczej i społecznej wewnątrz UE. Polska po raz pierwszy sięgnęła po tego typu formy wsparcia w latach 2004-2006, na podstawie dwóch kluczowych wówczas dokumentów, tj. Podstaw Wsparcia Wspólnoty oraz Strategii Wykorzystania Funduszu Spójności. Budżet na realizację założeń powyższych programów wyniósł wówczas aż 14,2 mld euro. Kolejne lata uczestnictwa w UE przyniosły polskim firmom jeszcze większe finansowe korzyści w ramach realizacji polityki spójności- w latach 2007-2013 do rąk polskich przedsiębiorców trafiło 67,9 mld euro.

12 Arkusz informacyjny SBA 2014 POLSKA, <http://docplayer.pl/426221-Arkusz-informacyjny-sba-2014-polska.html> (dostęp: 06.03.2016).

13

https://www.funduszeuropejskie.20072013.gov.pl/dzialaniapromocyjne/Documents/MIiR_34_2014_eBook_300614.pdf (dostęp: 19.04.2016).

Rys. 6. Fundusze europejskie otrzymane przez Polskę w latach 2004-2013 w mld euro

Źródło: opracowanie własne na podstawie Biuletynu informacyjnego „Fundusze europejskie w Polsce”

W latach 2007-2013 funkcjonowały następujące fundusze strukturalne:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
- Europejski Fundusz Społeczny
- Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (zastąpił Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej)
- Europejski Fundusz Rybacki (Finansowy Instrument Orientacji Rybołówstwa przestał istnieć).

EFRR jest największym wspólnotowym instrumentem finansowania, z którego korzystają mali i średni przedsiębiorcy. Jego głównym zadaniem jest zniwelowanie różnic w rozwoju poszczególnych regionów a także umacnianie spójności samej Unii Europejskiej. W tym celu EFRR finansuje działania z zakresu:

- przedsiębiorczości, innowacyjności i konkurencyjności MŚP (system mentorski w przedsiębiorstwach, innowacyjne technologie i systemy zarządzania, innowacje ekologiczne, itp.)
- poprawy otoczenia dla MŚP na poziomie regionalnym i lokalnym (dostęp do kapitału dla MŚP w fazie rozruchu i wzrostu, infrastruktura gospodarcza, usługi

wspierające dla MŚP, regionalny i lokalny potencjał w zakresie innowacji, itp.)

- inwestowanie w zasoby ludzkie¹⁴.

EFS w latach 2007-2013 skoncentrował się na wsparciu w antycypacji i zarządzaniu zmianami gospodarczymi i społecznymi, niosąc za sobą wiele możliwości wsparcia MŚP w ramach czterech obszarów działań pod egidą Konkurencyjność i zatrudnienie regionalne:

- zwiększenie zdolności przystosowawczej pracowników i przedsiębiorców
- zwiększenie dostępu do rynku pracy i zatrudnienia
- wzmacnianie zjawiska włączania do społeczeństwa osób niepełnosprawnych poprzez zwalczanie dyskryminacji i ułatwianie im dostępu do rynku pracy
- promowanie partnerstwa w celu reform na polu zatrudnienia i włączania do społeczeństwa¹⁵.

System wdrażania i wykorzystywania środków finansowych uzyskiwanych za pomocą powyższych funduszy strukturalnych został zawarty w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia (NSRO) na lata 2007-2013. Głównym narzędziem NSRO służącym realizacji polityki pomocowej krajom członkowskim UE są tzw. programy operacyjne.

Podział funduszy strukturalnych w Polsce w latach 2007-2013 na poszczególne programy operacyjne kształtował się następująco:

- Program Infrastruktura i Środowisko- 27,9 mld euro (w którym zakłada się wsparcie dla przedsięwzięć dostosowujących przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska),
- 16 programów regionalnych- 16,6 mld euro (w których przewidziano wsparcie dla nowych inwestycji przedsiębiorców działających na rynkach lokalnych i regionalnych, zgodnych z strategią rozwoju województwa),
- Program Kapitał Ludzki- 9,7 mld euro (w którym przewidziano działania komplementarne do działań inwestycyjnych wspieranych na poziomie centralnym i regionalnym, mające na celu wzmocnienie potencjału kadrowego przedsiębiorstw poprzez specjalistyczne szkolenia i rozwój usług doradczych nakierowanych na

14 EFRR, http://ec.europa.eu/regional_policy/founds/feder/index_pl.html (dostęp: 16.03.2016).

15 EFS, http://ec.europa.eu/employment_social/esf (dostęp: 16.03.2016).

specyficzne potrzeby przedsiębiorców),

- Program Innowacyjna Gospodarka- 8,3 mld euro,
- Program Rozwój Polski Wschodniej- 2,3 mld euro,
- Program Pomoc Techniczna- 0,5 mld euro,
- Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej- 0,7 mld euro. (HUCZEK 2004, s. 20).

Przedsiębiorcy z sektora MŚP szczególnie bacznie śledzą kryteria i poziomy dofinansowania z zakresu Regionalnych Programów Operacyjnych. Głównym powodem zainteresowania akurat programami regionalnymi jest o wiele większa łatwość w aplikowaniu i spełnieniu kryteriów przyznania dofinansowania niż miało by to miejsce w przypadku programów krajowych. Co więcej, dokument RPO tworzą samorzady województw, zatem założenia programów powinny być zbieżne z faktycznymi potrzebami przedsiębiorców z danego regionu.

2.4. Bariery wykorzystania wsparcia

Polscy przedsiębiorcy od momentu wstąpienia Polski do UE zostali pełnoprawnymi beneficjentami całego systemu wsparcia unijnego. Dla rodzimych firm oczywistym było, iż mimo wielu restrykcyjnych wytycznych i przepisów mogących wpłynąć negatywnie na ich działalność, pojawi się szansa uzyskania wsparcia, w tym szczególnie pomocy finansowej. Kluczowy w tej kwestii był pierwszy rok integracji z UE, który pokazał, na ile polski sektor MŚP jest przygotowany na bycie aktywnym podmiotem polityki wsparcia UE i na ile faktycznie z tej pomocy korzysta.

W 2005 roku blisko 1/3 właścicieli małych i średnich przedsiębiorstw dostrzegało korzystny wpływ akcesji na kondycję branży w Polsce, w porównaniu z wynikami z roku 2004, kiedy 1/4 badanych dostrzegała pozytywy płynące z integracji europejskiej. Zadowolenie z członkostwa w UE przełożyło się na zainteresowanie pozyskiwaniem środków europejskich na rozwój swoich firm- w 2005 roku 39% firm, które uzyskało pomoc publiczną korzystało z dotacji ze środków Unii Europejskiej¹⁶.

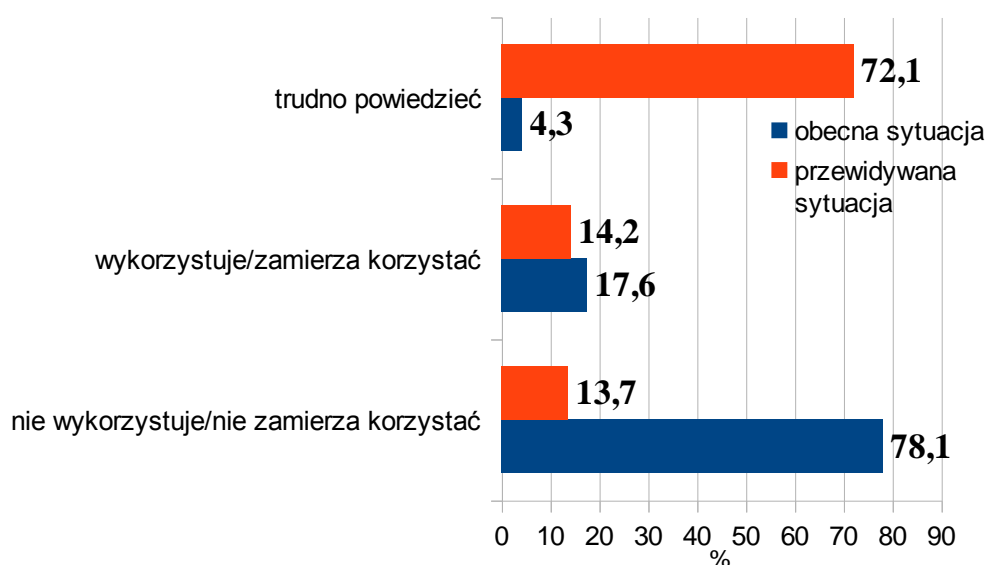
W 2006 roku zainteresowanie finansowanie europejskim polskiego sektora MŚP

¹⁶ Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2004-2005, PARP. Warszawa 2006. s. 101.

uległo zmniejszeniu do 30%¹⁷. Kolejne lata pokazują jednak zdecydowaną tendencję spadkową. W latach 2007-2013 niewiele polskich małych i średnich przedsiębiorstw zabiegało o pomoc unijną. W znaczącej większości (78,1%) w ogóle nie starały się o pieniądze z UE. Projekty współfinansowane ze środków strukturalnych realizowało tylko 17,6% firm¹⁸.

Mniej optymistyczne wyniki prezentuje *Raport TNS Pentor dla EFL MŚP pod lupą 2011*, z którego wynika, że zaledwie co dziesiąta firma z sektora MŚP korzystała w roku 2011 z dotacji unijnych¹⁹.

Rys. 7. Wykorzystanie środków pomocowych z UE w latach 2004-2013 i prognozowane po 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań Instytutu Badań i Analiz oraz portalu Firmy.net

Prognozy na kolejne lata nie pozostawiają złudzeń- w latach 2014-2020

17 Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2005-2006, PARP. Warszawa 2007. s. 204.

18 Raport z badania nastrojów gospodarczych wśród MŚP w 2013r., Instytut Badań i Analizy, Firmy.net

19 Raport TNS Pentor dla EFL, MŚP pod lupą 2011.

przewidywany jest spadek zainteresowania firm środkami unijnymi. Skorzystanie z tej formy pomocy deklaruje zaledwie 14,2% przebadanych firm.

Widocznie wzrastająca antypatia i bierność wobec uzyskania unijnego wsparcia jest tym bardziej zastanawiająca, iż polskie małe i średnie firmy są świadome korzyści wynikających z otrzymania unijnego dofinansowania w postaci zwiększenia zatrudnienia, zakup środków trwałych, zakup wartości niematerialnych i prawnych, promocji firmy, inwestowanie w prace badawczo-rozwojowe czy remonty.

Przyczyna takiego stanu rzeczy tkwi w problemach pojawiających się w trakcie aplikowania w ubieganiu się o dofinansowanie, takich jak:

- niejasne kryteria oceny składanych wniosków
- zbyt długi czas rozpatrywania wniosków
- trudności z przygotowaniem wniosku
- zbyt długi czas oczekiwania na środki
- zbyt trudne procedury ubiegania się o fundusze
- niekompetencja urzędników
- niejasne zasady przyznawania funduszy
- zbyt skomplikowane zasady rozliczania wniosków
- ograniczenia finansowe
- trudności z rozliczaniem przyznanych środków
- niedostateczne wsparcie ze strony instytucji
- pośredniczących
- brak wiedzy merytorycznej w firmie
- zbyt krótkie terminy na złożenie wniosków
- niska skuteczność firm pozyskujących fundusze²⁰.

Poza trudnościami proceduralnymi właściciele firm podają również brak odpowiednich programów oraz działań, w których mogliby uczestniczyć.

Mimo zapewnień instytucji zajmujących się realizacją polityki UE wobec MŚP w Polsce w sprawie trafności oferowanych form wsparcia i zakrojonych na szeroką skalę działań informacyjnych, nadal nie odbywa się to na odpowiednim poziomie. Z jednej

20 Raport Finansowanie MŚP ze środków UE, badanie Comarch i Dotacjomat.pl, s. 32.

strony panuje pewnego rodzaju dezinformacja, skutecznie zniechęcająca małych przedsiębiorców do podejmowania starań na rzecz pozyskiwania dofinansowań. Z drugiej, można się również dopatrzeć pewnej prawidłowości, mianowicie polscy właściciele z sektora MŚP zdecydowanie wolą opierać swoje działania o własne wkłady finansowe. Warto zatem stawić czoła mentalności właścicieli niewielkich firm i przełamać ich barierę strachu przed zewnętrznym finansowaniem, które nie ma na celu zawłaszczenia ich dorobku życia, ale poprawę kondycji ich przedsiębiorstw.

WNIOSKI

Polskie małe i średnie przedsiębiorstwa przez lata swojej działalności, w trakcie których zmagaly się ze zmianami ustrojowym, konkurencją wielkich firm, czy przełomom gospodarczym, zamiast zniknąć z polskiego rynku stały się jego najistotniejszym elementem. Rychły koniec świetności niewielkich przedsiębiorstw upatrywano w momencie wstąpienia Polski do Unii Europejskiej. Euroceptycy nie pozostawiali złudzeń, iż europejskie realia, przepisy prawne, biurokracja czy silna konkurencja zahamują rozwój rodzimych niewielkich firm. Dodatkowym czynnikiem sprzyjającym zapaści sektora MŚP w Polsce miał być kryzys finansowy. W związku z powyższym, na użytek tej pracy przyjęto następujące hipotezy:

- 1) Po wejściu Polski do UE nastąpił rozwój polskiego sektora MŚP.
- 2) Kryzys finansowy zahamował rozwój sektora MŚP w Polsce.

Szczegółowa interpretacja wybranych wskaźników ekonomicznych (ilość przedsiębiorstw, liczba zatrudnionych w nich osób, ogólne zyski i przychody oraz wskaźnik rentowności,) pozwoliła stwierdzić, iż kondycja polskiego sektora MŚP od chwili wejścia Polski do UE sukcesywnie polepszała się- pierwsza przyjęta hipoteza potwierdziła się. Firmy odnotowywały wyraźny wzrost wszystkich badanych wskaźników, przede wszystkim sukcesywnie rosła liczba przedsiębiorstw (z ok. 1,7 mln przedsiębiorstw w 2004 roku do ponad 1,8 mln w 2014 roku), które generowały coraz wyższe przychody (z ponad 1,3 mln zł w 2004 do ponad 2 mln zł w 2014 roku). Wbrew przypuszczeniom, rosnącego trendu w rozwoju przedsiębiorstw nie ograniczył nawet kryzys gospodarczy- druga założona hipoteza nie sprawdziła się. Dostrzec można delikatne wahnięcia wskaźników jako echo pokryzysowe, ale nie są to drastyczne spadki. Wartości wskaźników osiągnane przez przedsiębiorstwa w czasie i po kryzysie całkowicie negatywnie weryfikują drugą przyjętą hipotezę. Zasadnym okazuje się zatem uznanie za prawdziwe, iż polski sektor MŚP oparł się fali kryzysu, pretendując do miana najbardziej stabilnego i niezachwianego sektora MŚP w całej UE.

Mając na uwadze potencjał tkwiący w sektorze MŚP podjęto także próbę scharakteryzowania form wsparcia ze strony UE dla małych i średnich firm. W tym celu postawiono trzecią hipotezę, iż coraz więcej polskich małych i średnich przedsiębiorstw korzysta ze wsparcia unijnego. Zebrano główne programy unijne dedykowane sektorowi

MŚP, wyszczególniono przeznaczone dla małych firm fundusze unijne, a także wspierający je dokument Small Act Business. Jednak mimo tak rozbudowanej polityki wsparcia sektora MŚP ze strony UE, polscy przedsiębiorcy podchodzą do propozycji unijnych z dużym dystansem, a wręcz otwarcie przyznają się, że z nich nie korzystają i korzystać w przyszłości nie zamierzają. Tym samym trzecia założona hipoteza nie potwierdziła się. Zainteresowanie funduszami unijnymi ze strony właścicieli firm na poziomie 17,6% w latach 2004-2013 i prognozowane 14,2% po 2013 roku, pozwala na odrzucenie tak postawionej hipotezy i uznanie jej za całkowicie nieprawdziwą.

Głównym powodem uprzedzenia polskich właścicieli małych i średnich firm do polityki wsparcia UE jest skomplikowana droga w staraniu się o unijne dofinansowanie. Przedsiębiorcy są świadomi możliwości pozyskania środków finansowych z UE, ale skutecznie zniechęcają ich niejednoznaczne i niezrozumiałe procedury. W związku z tym, wolą liczyć na własne środki czy kredyt, niż starać się o dotacje unijne.

Polski sektor MŚP jest doskonałym przykładem na to, iż dzięki własnej ciężkiej pracy oraz racjonalnie zainwestowanych środkom własnym, można osiągnąć sukces na rynkach zarówno krajowych, jak i europejskich. Wysoka efektywność polskich przedsiębiorstw stwarza idealne warunki dla dalszego rozwoju i bycia liderem produkcji w całej Unii Europejskiej.

BIBLIOGRAFIA

Wydawnictwa zwarte:

- BLAJER A., ZIELENKIEWICZ M. 2005. *Akcesja Polski do UE- szanse i zagrożenia dla małych i średnich przedsiębiorstw*. Katedra Mikroekonomii Wydziału Ekonomicznego, Uniwersytet Gdański.
- DRUCKER P. F. 2002. *Mysli przewodnie Druckera*. MT Biznes, Warszawa.
- KRAJEWSKI K., 2004. *Funkcjonowanie MSP w warunkach gospodarki rynkowej i ich możliwości rozwojowe*. Instytut Przedsiębiorczości i Samorządności, Warszawa.
- LEOŃSKI W. 2014. *Bariery funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*. Zeszyty naukowe Wydziału Nauk Ekonomicznych, Instytut Zarządzania i Inwestycji, Uniwersytet Szczeciński.
- PANKOWSKI M. 2009. *Sektor MSP w czasie kryzysu - kondycja i potrzeby*. WSB Toruń.
- PIASECKI B. 2002. *Małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce – paradygmaty rozwoju*. w: PIASECKI B. (red.) *Entrepreneurship and Small Business Development in the 21st Century. Przedsiębiorczość i rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w XXI w.* Wyd. UŁ, Łódź.
- SCHUMPETER J. 1960. *Teoria rozwoju gospodarczego*. PWN, Warszawa.
- SKOWRONEK-MIELCZAREK A. 2007. *Małe i średnie przedsiębiorstwa. Źródła finansowania*. C.H. BECK, Warszawa.
- SKÓRSKA A., JEŻ R., WĄSOWICZ J. 2014. *Bariery i perspektywy rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw – konsekwencje dla rynku pracy w Polsce*. Katedra Rynku Pracy, Akademia Ekonomiczna w Katowicach.
- STRUŻYCKI M. 2002. *Zarządzanie małym i średnim przedsiębiorstwem. Uwarunkowania europejskie*. CDiI DIFIN, Warszawa.

Rozporządzenia i raporty:

- Europejska Karta Małych Przedsiębiorstw*, przyjęta na spotkaniu Rady Europejskiej 19-20 czerwca 2000, Feira
- Raport *MŚP pod lupą 2011*. TNS Pentor dla EFL
- Raport z badania nastrojów gospodarczych wśród MŚP w 2014r.* Instytut Badań i Analizy, Firmy.net
- Raport: Finansowanie MŚP ze środków UE. Badanie Comarch i Dotacjomat.pl,*

Rozporządzenie Komisji (WE) nr 364/2004 z dnia 25 lutego 2004 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 70/2001 i rozszerzające jego zakres w celu włączenia pomocy dla badań i rozwoju, Dz.U. L. 63 z 28.02.2004

Internet:

7 Program Ramowy. <http://www.kpk.gov.pl/7pr> (dostęp: 28.02.2016)

Analiza Finansowa. <http://analizafinansowa.pl/wiadomosci/wskaznik-rentownosci-brutto> (dostęp: 07.03.2016)

Arkusze informacyjny SBA 2014 POLSKA. <http://docplayer.pl/426221-Arkusz-informacyjny-sba-2014-polska.html> (dostęp: 06.03.2016)

CIP. <http://www.cip.gov.pl> (dostęp: 01.03.2016)

Deutsche Bank. <https://www.deutschebank.pl/biuro-prasowe/raporty-i-analizy/kategoria-materialy-analityczne/kryzys-zmienil-sektor-msp-w-europie-ale-polscy-przedsiębiorcy-wyszli-z-niego-obronna-reka.html> (dostęp: 25.02.2016)

EFRR. http://ec.europa.eu/regional_policy/founds/feder/index_pl.html (dostęp: 16.03.2016)

EFS. http://ec.europa.eu/employment_social/esf (dostęp: 16.03.2016)

Fundusze Europejskie. https://www.funduszeuropejskie.2007-2013.gov.pl/dzialaniapromocyjne/Documents/MiR_34_2014_eBook_300614.pdf (dostęp: 19.04.2016)

GUS. <http://stat.gov.pl/> (dostęp: 02.2016)

Ministerstwo Gospodarki i Pracy. <http://www.mg.gov.pl/> (dostęp: 02.02.2016)

PARP. <http://poig.parp.gov.pl/index/index/2838> (dostęp: 02-03.2016)

Programy UE wspierające MŚP. <http://ec.europa.eu> (dostęp: 02.03.2016)

Unia Europejska. <http://uniaeuropejska.org/small-business-act-szans-dla-maych-i-rednich-przedsiębiorstw/> (dostęp: 03.03.2016)

SPIS TABEL

1. Analiza barier rozwojowych sektora MŚP w Polsce- opinie przedsiębiorców	14
2. Analiza SWOT wpływu przystąpienia Polski do UE na małe i średnie przedsiębiorstwa	15

SPIS RYSUNKÓW

1. Liczba małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2004-2014	8
2. Liczba osób zatrudnionych w sektorze MŚP w Polsce w latach 2004-2014	9
3. Przychody ogółem małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2004-2014	10
4. Zysk brutto ogółem mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2004-2014	11
5. Wskaźnik rentowności obrotu brutto mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2004- 2014	12
6. Fundusze europejskie otrzymane przez Polskę w latach 2004-2013 w mld euro	22
7. Wykorzystanie środków pomocowych z UE w latach 2004-2013 i prognozowane po 2013 r.	25